

Artikel in “De Gelderlander” digitaal 26 aug. 2020

Eric Reijnen Rutten

RIVM kraakt onderzoek laag coronarisico bij evenementen: ‘OMT gaat verder dan een opgeduikeld wetenschappelijk artikeltje’

NIJMEGEN - Onderzoekers van een aan de Nijmeegse Radbouduniversiteit gelieerd onderzoeksteam, in opdracht van concertorganisator Mojo, stellen dat evenementen in de buitenlucht niet voor een grote verspreiding van het coronavirus zorgen. Dit is wat de onderzoekers zeggen en dit is wat het RIVM ervan vindt.

De Zwarte Cross in 2019, pre coronatijdperk. © Jan Ruland van den Brink
Vooropgesteld: ‘Dat het coronavirus medio maart een potentieel grote dreiging voor de volksgezondheid betekende, stond en staat niet ter discussie’, staat te lezen in het rapport met de titel ‘Wat weten we nu eigenlijk van het coronavirus en wat betekent dit voor evenementen?’.

Maar dat is ook wel een van de weinige dingen die de onderzoekers niet ter discussie stellen.

Het onderzoeksteam van het Crisislab, met onder meer hoogleraar Veiligheid van Besturen Ira Helsloot van de Nijmeegse Radbouduniversiteit, onderzocht in opdracht

van concertorganisator Mojo welke zekerheden er zijn over het coronavirus en de verspreiding ervan. Conclusie na bestudering van al het beschikbare wetenschappelijke literatuuronderzoek: 'Er is nog steeds veel onduidelijkheid over de feiten waarop het Nederlandse beleid op dit moment is gebaseerd.'

Het gevaar

Wat je moet weten over het coronavirus (DG)

16-03-2020, 14:36

12 seconden
context

Aanvankelijk werd ervoor gevreesd dat aan het coronavirus veel mensen zouden komen te overlijden, schrijven de onderzoekers. Op het moment dat de WHO het virus tot een pandemie uitriep, werd gesproken over een overlijdenskans voor besmette patiënten van 3,4 procent. Maar dit bleek 'een zware overschatting', doordat in de beginfase vooral de zwaarste gevallen getest werden op corona.

Nadat ook coronapatiënten die níet in de ziekenhuizen terecht kwamen werden meegenomen in de cijfers en ook schattingen werden gemaakt van besmettingen, ging de sterftegraad rap omlaag. De meeste onderzoeken komen uit of een sterftkans van tussen de 0,2 procent tot 1 procent, 'waarbij de meerderheid van de onderzoeken dichter bij de 0,2 dan de 1 procent uitkomt'.

Maar, stellen de onderzoekers, die kans neemt sterk af naarmate je jonger bent en geen andere aandoeningen hebt.

Voor gezonde mensen van onder de 65 jaar is het risico op overlijden na besmetting ongeveer 1 op de 10.000 is, 'vergelijkbaar met het risico om in het verkeer om te komen'. De onderzoekers van het Crisislab wijzen er verder ook op een fors deel van de coronaslachtoffers al in hun laatste levensfase zaten.

Het RIVM zegt in een reactie hierop helemaal niet te rekenen met sterftekansen. Het beleid van het kabinet was er ook vooral op gericht dat de ziekenhuizen niet overvol raakten.

De verspreiding

De wereldgezondheidsorganisatie WHO en het RIVM gaan er van uit dat het virus zich vooral verspreidt door direct of indirect contact met grotere druppels die vrijkomen bij het praten, hoesten of niezen.

Een tweede theorie die steeds meer aanhangers krijgt, is dat het virus juist vooral verspreid wordt door aerosolen, kleinere druppeltjes die bij het ademen, praten of hoesten vrijkomen en door hun lagere gewicht in de lucht blijven hangen.

Hoogleraar Ira Helsloot © Raphael Drent

De verschillende onderzoeken die de wetenschappers hierover tegenkwamen, lijken het in elk geval over één ding eens: de vraag of mensen daadwerkelijk ziek worden na contact met het virus hangt af van de hoeveelheid virusdeeltjes die zich in de druppels bevinden. Maar hoe hoog die 'virale lading' moet zijn waardoor ziek worden, is niet bekend.

We weten dat handen wassen bij een druppelinfectie werkt, dat is elementaire infectieleer

Woordvoerder RIVM

Hoe het coronavirus exact wordt overgedragen, is tot op heden onderwerp van wetenschappelijke discussie. Meest waarschijnlijk is dat de verspreiding plaatsvindt middels direct contact met grote druppeltjes in combinatie met verspreiding via de lucht (aerosolen), stelt het Crisislab. Het RIVM zegt met de verspreiding middels de kleine druppeltjes (aerosolen) zeker ook rekening te houden.

„We stellen zeker niet dat die geen rol spelen, maar de vraag is wel in welke mate.” Over de grote druppels ‘is consensus’. En besmetting via indirect contact, dus via je handen, ‘is klein maar niet nul’, stelt de RIVM-woordvoerder.

„We weten dat handen wassen bij een druppelinfectie werkt, dat is elementaire infectieleer. Dus handen wassen is nuttig.”

De maatregelen...

In meerdere experimentele studies is aangetoond dat zonlicht/UV-straling voor een snel verval zorgt van coronavirusdeeltjes in aerosolen en op oppervlakken, schrijven de onderzoekers. Dat effect is ook al aangetoond bij andere infectieziekten. Dat zou ook verklaren waarom in de buitenlucht de kans op besmettingen klein is.

Daar is de ventilatie ook optimaal: ze vonden voldoende onderzoeken die aantoonde dat voldoende goede ventilatie in binnenruimten besmetting 'via de aerosolroute' kan voorkomen. Waar ze geen wetenschappelijk bewijs voor vonden, was voor de anderhalve meter afstand die iedereen geacht wordt te houden.

Het is wetenschappelijk, er komt uit wat er uit komt

Ira Helsloot

Wetenschappers zijn het niet eens over wat de minimale afstand zou moeten zijn. Onderzoek naar fysiek afstand houden gericht is sowieso gericht op binnenruimten, dus wat buiten wenselijk is al helemaal onduidelijk. Op basis van liefst 172 studies kan geconcludeerd worden dat er een wetenschappelijke basis is voor het fysiek afstand houden van 1 meter of meer.

Voor veel sectoren zou het terugbrengen van de afstandseis van anderhalve meter naar een meter veel uitmaken, bijvoorbeeld bij evenementen en in de horeca. „Maar die anderhalve meter is een keuze die gemaakt is door het OMT. Daar zitten de topexperts van Nederland in”, stelt de RIVM-woordvoerder.

Helpen mondkapjes?

Wetenschappers lijken het wel eens over het feit dat het dragen van mondkapjes bij kunnen dragen aan het voorkomen van besmettingen. Argument tegen het gebruik er van is dat mensen uit een gevoel van veiligheid zich minder goed zouden houden aan de aanvullende maatregelen, reden waarom het OMT tegen een mondkapjesplicht adviseerde.

Er zijn echter ook wetenschappers die opperen dat het gebruik van mondkapjes juist zorgt dat mensen de regels beter gaan naleven omdat het masker hen er aan herinnert dat er een pandemie is. Maar, stellen de onderzoekers: 'Voor geen van beide stellingen is op dit moment voldoende wetenschappelijk bewijs beschikbaar.'

...en de noodzaak ervan

Vaak wordt corona vergeleken met de griep, die in een 'topjaar' voor ongeveer net zoveel doden zorgde. Maar er is een groot verschil, stellen de onderzoekers: 'Bij het bestrijden van griep worden door middel van vaccinatie de meest kwetsbare groepen beschermd.' En omdat er tegen corona nog geen vaccin is, moet je dus andere maatregelen bedenken.

Alleen is de vraag: welke? De onderzoekers memoreren uitspraken van RIVM-baas Van Dissel, die tegen de Tweede Kamer zei dat met maatregelen half maart zo'n 23.000 IC-opnamen voorkomen waren. Die uitspraak trekken ze in twijfel, omdat de epidemie toen al op z'n retour was en de reproductiefactor - het aantal mensen dat door één coronapatiënt geïnfecteerd raakt - al onder de 1 was gezakt.

Het RIVM geeft als commentaar hierop dat er verschillende indicatoren gebruikt zijn op basis waarvan Van Dissel tot het getal van 23.000 is gekomen.

'Er komt uit wat er uit komt'

Jaap van Dissel van het RIVM tijdens een briefing aan de Tweede Kamer. © ANP De onderzoekers van het Crisislab benadrukken in hun rapport steeds de kans op overlijden door corona, maar gaan niet in op de belasting die een eventuele toename van het aantal besmettingen door evenementen kan geven op ziekenhuizen. Wel stellen de onderzoekers dat tijdens de griepgolf twee jaar geleden er meer mensen in het ziekenhuis zijn beland dan tot nu toe met corona.

Ira Helsloot erkent dat er bij de bevindingen die hij met zijn mede-onderzoekers heeft gedaan kanttekeningen zijn te plaatsen. Maar hij verwerpt de suggestie dat zijn rapport is gekleurd door de opdrachtgever, concertorganisator Mojo, die zo snel mogelijk weer evenementen wil kunnen organiseren. „Het is wetenschappelijk, er komt uit wat er uit komt. Maar naar bijvoorbeeld die ziektelast is nog heel weinig onderzoek gedaan.”

Conclusie

'Evenementenbezoek door gezonde Nederlanders onder de 65 jaar moet gezien worden als het nemen van een vrijwillig risico', in het ergste geval vergelijkbaar met motorrijden. En buiten is volgens de bestudeerde onderzoeken de kans om met corona besmet te worden zeer klein, dus er is geen reden om voor buitenevenementen nog aanvullende maatregelen te nemen, stellen de onderzoekers van het Crisislab.

Maar daar is het RIVM het niet mee eens. „Mensenmassa’s dragen zeker bij aan de verspreiding van het virus”, stelt de woordvoerder. Hij wijst naar een voetbalwedstrijd in Italië die ‘enorm aan de verspreiding heeft bijgedragen’.

Hij doelt op de Champions League-wedstrijd op 19 februari in de provincie Bergamo, toen de plaatselijke voetbaltrots Atalanta tegen Valencia speelde. Nadien werd Bergamo zwaar getroffen door het coronavirus. [‘Een biologische bom’ werd de samenkomst van vele tienduizenden supporters achteraf genoemd.](#)

De top van de wetenschap van Nederland adviseert het kabinet

Woordvoerder RIVM

Feit is dat sindsdien grote evenementen wereldwijd verboden zijn. De onderzoekers van het Crisislab hebben echter geen wetenschappelijke bewijzen gevonden.

Het RIVM: „De top van de wetenschap van Nederland adviseert het kabinet. Dat gaat verder dan een wetenschappelijk artikeltje dat je ergens opduikt”, zo relateert hij het werk van het Crisislab.